

ION CREANGA

POVESTEA LUI HARAP-ALB

Fara indoiala o capodopera, “Povestea lui Harap-Alb” este cel mai reprezentativ basm al lui Creanga, nu pentru ca in el sunt cumulate majoritatea temelor, motivelor, modalitatilor narative specifice basmului, ci pentru ca releva constiinta scriitoriceasca a autorului, faptul ca opera literara este o plasmuire artistica a realitatii cu multiple valente psihologice, etice si estetice.

Povestile lui Creanga au un caracter realist, fantasticul fiind puternic individualizat si umanizat.

Structura compositionala are ca element constitutiv calatoria intreprinsa de Harap-Alb, care devine un act initiatic in vederea formarii eroului pentru viata.

Inca de la inceput, fiul cel mic al Craiului isi va dovedi calitatile deosebite, fiind afectat de dojana tatalui mahnit de nereusita celor doi baieti mai mari. Prin mila si bunatate craisorul castiga sprijinul Sfantei-Duminici care il va ajuta sa-si gaseasca un cal pe masura. Odata ce voinicia tanarului a fost dovedita, tatal tine sa il instruiasca, dandu-i o serie de sfaturi intelepte, rezultat al unei indelungate experiente de viata.

Conflictul este determinat de nerespectarea sfaturilor parintesti, eroul fiind nevoit sa refaca experienta tatalui, pe care calul il purtase, in tinerele, prin aceleasi locuri. Intalnirea cu Spanul este, deci, o reluare a vesnicului conflict dintre cele doua forte, simboluri ale binelui si raului. Spanul, impostor, ajuns nepotul imparatului Verde, vrand sa-l piarda, il supune pe Harap-Alb la diferite incercari. Construite cu o arta desavarsita, episoadele in care eroul este trimis sa aduca salati din gradina ursului, pielea cerbului din padure si pe fata imparatului Ros, sporesc tensiunea narativa. Cea de-a treia incercare presupune la randul ei alte “trei” probe, cifra 3 revenind in mai multe randuri, ca si in basmele populare.

Incercarile la care este supus sunt menite a-l pregati ca viitor conducator, mostenitor al unchiului sau, dar si in vederea casatoriei, prin stapanirea “farmazoanei cumplit” care era fata imparatului Ros. Toate obstacolele sunt depasite cu bine cu ajutorul: furnicilor, albinelor si a lui Gerila, Setila, Pasarila-Lati-Lungila, Flamanzila, Ochila.

In final, Harap-Alb, ajutat de calul nazdravan, este repus in drepturi, iar Spanul este demascat si pedepsit.

In desfasurarea epicului, personajele sunt puternic umanizate, ceea ce permite individualizarea lor si creare unor psihologii complexe, pe care nu le intalnim in basmul popular.

Harap-Alb devine un erou exemplar, nu prin insusiri miraculoase (cum se intampla in basmele folclorice), ci prin extraordinara lui autenticitate umana. Stapanit adeseori de fric, plin de naivitati si slabiciuni omenesti, este nevoit sa dea primele probe de curaj si barbatie. Bunatatea si mila il situeaza in registrul simbolistic al fortelor binelui. Prin ele isi face ajutoare care il scot din impas. Infrangerea propriilor slabiciuni

in procesul anevoios al devenirii il conduce la dobandirea constiintei de sine si a libertatii sale morale. Eroul individualizat si prin nume are de infruntat multe primejdii fara de care destinul sau de conducator intelept, receptiv la durerile si suferintele celor multi nu s-ar fi implinit.

Lui Harap-Alb ii este opus Spanul, simbol al fortelor raului, intruchipand inumanul. Ca si in cazul celorlalte personaje, scriitorul isi mentine atitudinea realista.

Prefacut, schimbandu-si infatisarea, manifestand o falsa solitudine, Spanul reuseste sa-l determine pe fiul de crai sa-l tocneasca in slujba sa, in ciuda sfatului parintesc. Odata ajuns sluga, el isi construiește un plan minutios de supunere a stapanului sau. Prin viclenie si stratagema diabolica, reuseste sa-l subordoneze, schimbând astfel identitatea fiului de crai. In continuare, impostorul se comporta ca un adevarat tiran, injosindu-l pe erou in orice fel posibil. Neindurător, il supune pe Harap-Alb unor incercari menite a-l duce la pieire. In final, este demscat si pedepsit, in numele dreptatii si al demnitatii, aspiratii etern umane.

Cei 5 nazdravani care il insotesc pe Harap-Alb se inscriu tot in sfera umanului, reprezentand un portret grotesc-caricatural in care o trasatura dominanta este ingrosata pana la limita absurdului si capata dimensiuni fantastice. Fiecare il ajuta pe crai sa treaca probele la care il supune imparatul Ros, drept rasplata pentru omenia sa. Prin ei, Harap-Alb constata ciudateniile firii omenesti, avand astfel prilejul sa cunoasca mai bine psihologia umana si sa constate ca "tot omul are un dar si un amar".

In "Povestea lui Harap-Alb" Creanga a retopit structuri epice traditionale, intr-un stil puternic individualizat care poarta amprenta modernitatii. Astfel, de inspiratie folclorica sunt: tema (triumful binelui asupra raului) si motivele (calatoria, petitul, muncile, proba focului, incercarea puterii, izbanda mezinului, casatoria), personajele (Craiul, Verde-imparat, Imparatul Ros, fata acestuia, Spanul, Harap-Alb), ajutoarele eroului (Gerila, Setila, Sfanta Duminica, regina furnicilor, si cea a albinelor, calul, etc.), elementele miraculoase (apa vie, apa moarta), fuziunea dintre real si fabulos (se trece de la real la fantezie fara sa se faca distinctie intre cele doua planuri), limbajul caracterizat printr-o aparenta simplitate si oralitate (determinata de prezenta exclamatiilor, interjectiilor, a verbelor imitative, a onomatopeelor; repetitia formulelor tipice basmului, precum si frecventa dialogului si monologului).

Dar elementele populare nu exclud pe cele care confera povestirii o certa nota de originalitate. Referitor la specificul artei literare, scriitorul individualizeaza cu ajutorul detaliilor si dramatizeaza actiunea prin dialog.

La nivel fantastic, personajele sunt umanizate, nu numai prin comportament si mentalitate ci si prin limbajul ce permite o localizare. Personajele devin astfel niste tarani care vorbesc in grai moldovenesc.

Alta dominanta a scrisului sau o reprezinta placerea de a spune, verva si optimismul. Pentru a obtine o veselie contagioasa, Creanga apeleaza la o variata gama de mijloace artistice: exprimarea poznasă, mucalita ("Sa traiasca 3 zile cu cea de-altaieri"), ironia realizata prin folosirea diminutivelor ("buzisoare", "bauturica"), zeflemisirea ("Tare mi-esti drag !... Te-as baga in san, dar nu-ncapi de urechi"), caracterizarile pitoresti, prezentarea unor oameni si scene comice, utilizarea unor porecle si apelative caricaturale ("Buzila", "mangositi", "farfariti") sau a unor vorbe de duh ("Da-i cu cinstea sa peara rusinea").

Nota de originalitate a basmului este conferita si de eruditia paremiologica. Creanga citeaza la tot pasul proverbe, zicatori, vorbe de duh, pe care le ia din tezaurul de intelepciune populara si le introduce in text prin expresia : ”*vorba cee*”. Procedul are o mare frecventa si, datorita lui, Creanga a fost comparat cu Anton Pann si amandoi cu marele scriitor francez Rabelais.

O alta nota distincta o da libajul folosit: majoritatea cuvintelor sunt de origine populara, unele cu aspect fonetic moldovenesc, multe sunt regionalisme, in timp ce neologismele apar foarte rar.

Particularitatea cea mai izbitoare a scrisului lui Creanga ramane insa exprimarea locutionala ce creaza un relief unic al frazei romanesti.

Ca si in “Amintiri din copilarie”, autorul se implica in poveste, limbajul capatand o puternica tenta afectiva exprimata prin interjectii, exclamatii sau dativul etic. De asemeni, metaforele lipsesc cu desavarsire, lasand locul comparatiilor (de fapt, figurii de stil generalizate, devenind expresii consacrate de uz).

Sintaxa frazei este orala, deoarece cuvintele curg dupa o ordine a vorbirii si nu a scrisului.